

O NOUĂ UNITATE MILITARĂ ATESTATĂ LA AEGYSSUS

DE
ANDREI OPAIT

În timpul campaniei de săpături efectuate în vara anului 1980 în cetatea Aegyssus (Tulcea), cu ocazia curățirii săpăturii a fost descoperit un fragment de cărămidă ștampilată.

Contextul arheologic în care a fost găsită se poate încadra între mijlocul și sfârșitul secolului al III-lea. Ștampila este afectată de spargerea cărămizii, lipsește partea ei terminală, dar literele și cifrele păstrate sînt perfect lizibile. Dimensiunile cartușului sînt de 11 cm x 3 cm. Ștampila are următorul conținut: *CH II F BR*, lectura pe care o propunem fiind *C(o)h(ors) II F(lavia) BR[ittonum] [Alexandriana]*.

O scurtă trecere în revistă a istoriei pe care a avut-o această unitate militară credem că ar fi în măsură să ne edifice mai mult asupra importanței acestei descoperiri, precum și asupra datării și titulaturii pe care am presupus-o.

Înființarea cohorței, după supranumele pe care îl poartă, s-a produs în epoca Flaviilor.

Prima atestare sigură a unității în armata Moesiei Inferior este dată de diploma din 14 aug. 99¹. La acea dată probabil aparținea forțelor de dispersiune a legiunii I Italica, iar castrul ei, după unii autori, era la Durostorum², unde a staționat pînă în anul 107 cînd în locul cohorței II Flavia Brittonum vine Legiunea a XI-a Claudia.

Amplasarea cohorței în castrul de la Durostorum se sprijină pe descoperirea a două inscripții funerare ale unor ostași din această unitate (CIL, III, 6 152, 7 478). A. Aricescu, în ciuda rezervelor exprimate inițial față de prima inscripție, cu privire la cantonarea cohorței la Durostorum, în continuare acceptă amplasarea acestei unități militare la Durostorum³.

În epoca Hadrian — Antonius Pius, unitatea lipsește din cele două diplome, de la Tirnovo a. 138⁴ și Brestovene (anii 154—157)⁵, fie datorită întimplării fie a lacunelor diplomelor. Cohorta în mod sigur continuă să facă parte din armata Moesiei Inferior deoarece din acest timp se cunosc urmele de activitate lăsate de un detașament al acestei unități militare, la *Oescus*⁶ — (Ghigen).

Unitatea este prezentă și în *cursus honorum* al lui M. Maenius Agrippa, ce datează din epoca lui Hadrian, descoperit la Camerini⁷, care

¹ CIL, XVI, 45.² W. Wagnier, *Die Dislokation der römischen Auxiliarformationen in den Provinzen Noricum, Pannonien, Moesien und Dakien von Augustus bis Gallienus*, Berlin, 1938, p. 33—34. K. Kraft, *Zur Rekrutierung der Alen und Kohorten am Rhein und Donau*, Berna 1951, p. 172; J. Beneš, *Auzilla Romana in Moesia atque in Dacia. Zu den Fragen des römischen Verteidigungssystems im unteren Donaauraum und in den angrenzenden Gebieten*, Praga, 1978, p. 21—22, nr. 60/23; A. Aricescu, *Armata în Dobrogea romană*, București, 1977, p. 79.³ A. Aricescu, *op. cit.*, p. 48.⁴ CIL, XVI, 83.⁵ *Izvestija Varna*, 9, 1953, p. 61—68.⁶ V. Beșevliev, *Epigrafski prinosi*, Sofia, 1952, p. 56, nr. 91; J. Beneš, *op. cit.*⁷ CIL, XI, 5 632.

a avut și funcția de *praefectus* al acestei cohorte numită aici și „*equitata*”. Tot din epoca lui Hadrian cohorta apare într-o inscripție al cărei loc de descoperire este necunoscut ⁸.

Ultima menționare a acestei cohorte este în inscripția descoperită la Sexaginta Prista. Ea datează din a. 230 și a fost pusă cu ocazia reparării băilor castrului ⁹; unitatea poartă acum și denumirea de „alexandriana” după numele împăratului Severus Alexander. Este de altfel singura localizare sigură a castrului acestei unități militare la Sexaginta Prista, la inscripția aceasta făcând referire toți cercetătorii ¹⁰ atunci când vorbesc și de castrul din secolul al II-lea al cohortei.

Cam acestea erau datele care se cunoșteau despre activitatea în secolele II—III a cohortei II Flavia Brittonum. Descoperirea la Aegyssus, într-un context arheologic din a doua jumătate a secolului al III-lea, a ștampilei acestei cohorte vine să demonstreze mutarea după anul 230 a cohortei la Aegyssus, probabil ca urmare a necesității întăririi acestui sector de *limes*.

Desigur, există și ipoteza ca la Aegyssus să fi fost trimis numai un detașament al acestei cohorte, unitatea continuând să cantoneze la Sexaginta Prista. În acest caz ar trebui să avem o atestare a cohortei la Sexaginta Prista post 230, or, singura prezență a acestei unități militare în a doua jumătate a secolului al III-lea o avem deocamdată la Aegyssus.

Ștampila pe care am prezentat-o întregeste imaginea despre sistemul defensiv al Moesiei Inferior în secolul al III-lea e.n. fiind în același timp în afară de *vexillatio Aegyssensis* din secolul al IV-lea, cea de-a doua unitate militară atestată epigrafic la Aegyssus.

UNE NOUVELLE UNITÉ MILITAIRE ATTESTÉE À AEGYSSUS

RÉSUMÉ

L'auteur présente un fragment de brique estampillée découvert à Aegyssus (Tulcea). Sa date de fabrication se situe entre le milieu et la fin du IIIe siècle. Les dimensions du cartouche sont de 11×3 cm. On y lit l'inscription : CH II F BR. La lecture qu'en propose l'auteur est la suivante : *C(o)h(ors) II F(lavia) BR[ittonum]*.

⁸ CIL, III, 7 594.

⁹ CIL, III, 7 473.

¹⁰ Vezi nota 2.